

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 44/2
(3/2018)



WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walenty GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKUŁA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.



Ksiądz dr Marek Kozera

Spis treści

Artykuły

LESZEK ÓWIKŁA *Respublica bene ordinata*. Udział elit prawosławnych w życiu politycznym w Rzeczypospolitej w XV – XVIII w. (część I) | 21

FILIP CIEPŁY *Normatywna koherencja prawa i moralności* | 38

DOMINIK TYRAWA *Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Uwagi na tle modelu bezpieczeństwa w polskiej Konstytucji* | 50

KONRAD DYDA *Urząd proboszcza i wikariusza w kodyfikacjach prawa Kościoła łacińskiego* | 60

ADRIAN ROMKOWSKI *Artykuł 256 § 1 kk w świetle wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji zasady nullum crimen sine lege (certa)* | 72

JERZY NIKOŁAJEW *Kodeksowe uprawnienia skazanych i tymczasowo aresztowanych wynikające z realizacji wolności sumienia i religii. Norma prawna a praktyka* | 96

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Badawcza weryfikacja przestrzegania zasad prowadzenia oględzin w sprawach o zabójstwa w Polsce* | 121

MAŁGORZATA SZYDŁO-KALINKA *Nadzór kuratora sądowego jako jedno z możliwych zarządzeń sądu opiekuńczego* | 131

PAULINA LEDWOŃ *Problemy interpretacyjne związane z procesem powstania odrębnej własności lokalu z mocy prawa* | 148

MATEUSZ ANIOŁ *Interpretacja sprawiedliwości jako konfliktu* | 157

ANNA MARIA BARAŃSKA *Cesja umowy w prawie włoskim* | 166

ŁUKASZ CHYLA *Prawne aspekty klonowania ludzi w perspektywie regulacji międzynarodowych* | 177

ALEKSANDRA RUDKOWSKA, PATRYCJA FIGUŁA *Rola sędziego w kształtowaniu polubownych metod rozwiązywania sporów w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego* | 196

ANNA MOSKAL *Analiza krytyczna rozszerzania zakresu podmiotowego i przedmiotowego klauzuli sumienia po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015* | 212

PIOTR ARTUR OLECHOWSKI *Uwagi na temat Wojewódzkich Komisji do spraw orzekania o Zdarzeniach Medycznych w kontekście metod ADR* | 228

BARTŁOMIEJ ORAWIEC *Jakie wzory są chronione przez zarejestrowane wzory wspólnotowe w postaci obrazów przygotowanych przy wykorzystaniu programu komputerowego Computer Assisted Design (CAD)?* | 239

MAGDALENA STOPIAK *Nowe technologie a walka z oszustwami VAT* | 249

EWA KRUK *Kwestia dobrowolnego poddania się karze a niestawiennictwo oskarżyciela publicznego na rozprawę w trybie art. 46 § 2 k.p.k.* | 261

DAMIAN GIL *Nemo se ipse accusare tenetur a obecna sytuacja oskarżonego* | 271

AGNIESZKA KRAHEK *Uwalnianie nanoodpadów do środowiska – ryzyko, zagrożenia i aspekty prawne* | 285

PAULINA KOWALSKA *Błędne pouczenie sądu o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia a brak tej informacji* | 303

IWO JAROSZ *Krytyka instytucji kapitału zakładowego a Projekt Societas Unius Personae* | 316

JAKUB NIEMIEC *Uwagi na temat ładu korporacyjnego w Chińskiej Republice Ludowej* | 333

TOMASZ GUZIK *Zastosowania modelu homo oeconomicus w analizie ekonomicznej ugody administracyjnej (art. 114 k.p.a.)* | 348

WALDEMAR ZADWORNY, STANISŁAW GEMRA *Ocena jakości usług w transporcie zbiorowym na przykładzie Miejskiego Zakładu Komunikacji Spółka z o.o. w Jarosławiu* | 366

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Samodzielność tytułu do dziedziczenia z ustawy przez dalszych następnych a odrzucenie spadku. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2016 r., II CSK 529/15* | 380

Recenzja

ARTUR LIS *Pavel Otmar Krafl, Polské provinciální synody 13.-15. století* | 397

Contents

Articles

LESZEK WIKA *Respublica bene ordinata. Participation of Orthodox Elite in political life in the 15th and 18th century Republic. (part I)* | 21

FILIP CIEPY *Normative Coherence of Law and Morality* | 38

DOMINIK TYRAWA *Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Comments on the background of the security model in the Polish Constitution* | 50

KONRAD DYDA *The ecclesiastical office of parish priest and vicar in codifications of latin Church* | 60

ADRIAN ROMKOWSKI *Article 256  1 of Polish criminal code in the perspective of constitutional principle nullum crimen sine lege (certa) in article 42.1 of the Constitution* | 72

JERZY NIKOAJEW *Codex rights of convicts and detainees resulting from the implementation of freedom of conscience and religion. Legal norm and practice* | 96

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Studies vetting the observance of rules for conducting forensic evidence by inspection in killing cases in Poland* | 121

MAGORZATA SZYDO-KALINKA *Supervision of a probation officer as one of the possible orders of the guardianship court* | 131

PAULINA LEDWO *Interpretation problems related to the issue of the creation of a separate ownership of premises by virtue of law* | 148

MATEUSZ ANIO *Interpretation of Justice as a Conflict* | 157

ANNA MARIA BARASKA *Assignment of contract rights in Italian law* | 166

UKASZ CHYLA *Legal aspects of human cloning under international regulations* | 177

ALEKSANDRA RUDKOWSKA, PATRYCJA FIGUA *Role of the judge in the forming of amicable methods of solving disputes in the light of provisions of the Code of Civil Procedure* | 196

ANNA MOSKAL *Critical analysis of the extension of subjective scope of conscience clause after the verdict of the Constitutional Tribunal from 7th October 2015* | 212

PIOTR ARTUR OLECHOWSKI *Comments on the Provincial Commission for the adjudication of Medical Events in the context of ADR methods* | 228

BARTŁOMIEJ ORAWIEC *What is the design protected by a CAD rendered Registered Community Design?* | 239

MAGDALENA STOPIAK *New technologies and the fight against VAT fraud* | 249

EWA KRUK *The issue of voluntary submission to penalty and non-appearance of the public prosecutor in the trial pursuant to Art. 46 § 2 of the Code of Criminal Procedure* | 261

DAMIAN GIL *Nemo se ipse accusare tenetur and the current situation of the accused* | 271

AGNIESZKA KRAMEK *Releasing nanowaste to the environment - risks, threats and legal aspects* | 295

PAULINA KOWALSKA *Erroneous court instruction on admissibility, date and manner of lodging an appeal and lack of this information* | 303

IWO JAROSZ *Critical approaches to share capital and the draft Societas Unius Personae Regulations* | 316

JAKUB NIEMIEC *Remarks on corporate governance in People's Republic of China* | 333

TOMASZ GUZIK *Applications of homo oeconomicus concept in economic analysis of Polish administrative agreement* | 348

WALDEMAR ZADWORNY, STANISŁAW GEMRA *Evaluation of public transport service quality based on Municipal Transport Company "Private Limited Company in Jarosław"* | 366

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Independence of the statutory inheritance right by remoter descendants and rejection of inheritance. Gloss to the decision of the Supreme Court of 15 June 2016, II CSK 529/15* | 380

Review

ARTUR LIS *Pavel Otmar Krafl, Polské provinciální synody 13.-15. století* | 397

Paulina Kowalska

Błędne pouczenie sądu o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia a brak tej informacji

Erroneous court instruction on admissibility, date and manner of lodging an appeal and lack of this information

1. Wstęp.

Informacja o terminach wniesienia środka zaskarżenia stanowi jeden z podstawowych elementów obowiązków informacyjnych sądu względem strony stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, obecnej przy ogłoszeniu wyroku. Obowiązek pouczenia strony występuje również wtedy, gdy jest ona reprezentowana przez nieprofesjonalnego pełnomocnika¹. Powyższa zasada wynika z ochrony tzn. strony słabszej postępowaniu cywilnym, a więc osoby która występuje w postępowaniu samodzielnie, nie korzystając z pomocy podmiotu zawodowo zajmującego się świadczeniem pomocy prawnej².

Występowanie w procesie cywilnym podmiotów bez znajomości niuansów prawa, jest nieuniknionym zjawiskiem, stanowiącym zaprzeczenie zasady równości stron procesu cywilnego. Jednak ustawodawca zdecydował się w celu

¹ K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich, M. Wojdała, *Terminy procesowe w postępowaniu cywilnym. Skutki uchybienia i przywrócenie terminy. Komentarz praktyczny z orzecnictwem i przykładami, Wzory pism procesowych*, Warszawa 2016, s. 234.

² Zdaniem J. Mokrego można przyjąć domniemanie, że strona procesowa niezastąpiona przez adwokata lub radcę prawnego nie zna prawa procesowego w stopniu skutecznym dla ochrony jej praw, przy czym sąd, który zna prawo (*iura novit curia*), powinien objaśniać je stronie tylko w razie rzeczywistej potrzeby. Zob. J. Mokry, *Czynności procesowe podmiotów dochodzących ochrony praw w postępowaniu cywilnym*, AUWr nr 225, Wrocław 1993, s. 29 i n.

stworzenia stronom równych szans procesowych wprowadzić do kodeksu postępowania cywilnego odpowiednie przepisy prawa regulujące kwestię pouczeń strony przez sąd³. Zagadnienie informacyjnej aktywności sądu jest ściśle powiązane z realizacją zasady równości stron sporów sądowych. Podejmowanie starań służących wzmocnieniu faktycznej pozycji stron i uczestników postępowania sądowego nie koliduje z obowiązywaniem i realizacją naczelných zasad procesu, w tym zasady kontrydiktoryjności czy zasady dyspozycyjności. Ustawodawca kreuje obowiązek sądu dostarczania stronom odpowiednich informacji, jak również udzielania różnego rodzaju pouczeń i wskazówek⁴. Pouczenia mogą mieć zarówno charakter informacyjny, jak i korygujący. Celowość ich udzielania występuje wówczas, gdy czynności w procesie podejmowane są przez osobę nieporadną lub niemającą dostatecznej znajomości prawa⁵. Sposób komunikowania informacji i przekazywania wskazówek powinien uwzględniać możliwości poznawcze strony, jej inteligencję oraz sposób zachowania, zaś stwierdzenie, że stopień jej nieporadności nie pozwala na samodzielne i racjonalne wykorzystanie udzielanych wskazówek, rodzi potrzebę zwrócenia uwagi na celowość skorzystania z pomocy fachowego pełnomocnika⁶.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem H. Pietrzkowskiego, który uważa że „obecnie regulacje odnoszące się do przysługującego stronom prawa do informacji i pouczeń oparte są na założeniu, że w relacjach obywatel – państwo nie ma miejsca na nacechowany paternalizmem stosunek petent – opiekun, lecz stosunek obywatel – instytucja publiczna, w ramach którego obywatel (strona postępowania sądowego) może uzyskać niezbędną pomoc, która jednak nie zastąpi jego własnej aktywności. Zmiana ta jest efektem wprowadzenia (...) modelu kontrydiktoryjnego, w ramach którego strony prowadzą spór przed sądem, którego rolą jest bezstronna ocena rezultatów ich starań. Nie oznacza to, że strona nieobeznana z regułami, według których jej sprawa jest rozpoznawana, miałaby być pozbawiona niezbędnych informacji, których znajomość jest

³ M. Borucka-Arcztowa, *Poglądy na zróżnicowanie społeczne w świetle przepisów prawnych i stosowania prawa* [w:] *Poglądy społeczeństwa polskiego na stosowanie prawa*, red. Borucka-Arcztowa, Wrocław 1978, s. 53.

⁴ A. Jakubecki, *Naczelne zasady postępowania cywilnego w świetle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Czterdziestolecie kodeksu postępowania cywilnego. Zjazd Katedry Postępowania Cywilnego w Zakopanem (7–9 października 2005 r.)*, Kraków 2006, s. 349.

⁵ J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2012, s. 39.

⁶ T. Zembrzusi, *Pouczenie strony występującej w procesie cywilnym bez zawodowego pełnomocnika co do wnoszenia środków zaskarżenia* [w:] *Ochrona strony słabszej stosunku prawnego. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Adamowi Zielińskiemu*, red. M. Boratyska, Warszawa 2016, s. 843-844.

konieczna w celu zagwarantowania podstawowych uprawnień procesowych bądź wykonania obowiązków przewidzianych w procedurze⁷.

2. Obowiązek informacyjny Sądu

Zgodnie z art. 5 KPC., w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych⁸. Powyższa zasada rozwinięta została w art. 327 KPC zgodnie z którym stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, obecnej przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący udzieli wskazówek co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia. Jeżeli zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych jest obowiązkowe, należy pouczyć stronę o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz o skutkach niezastosowania się do tych przepisów.

Artykuł 327 § 1 KPC stanowi jednak normę szczególną w stosunku do art. 5 KPC. Obowiązek, a nie uprawnienie spoczywa na przewodniczącym⁹. Obowiązek pouczenia (udzielenia wskazówek) dotyczy tylko stron, które nie są reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników. Nadto strona niedziałająca przez profesjonalnego pełnomocnika musi być obecna przy ogłoszeniu wyroku¹⁰. Nieobecność strony wiąże się z utratą uprawnienia. Sąd nie ma wówczas obowiązku udzielenia stronie pouczenia przy dokonywaniu doręczenia jej odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem¹¹. Nie będzie podlegał tym samym uwzględnieniu wnioszek o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia, jeżeli strona działająca bez zawodowego pełnomocnika, była nieobecna przy ogłoszeniu wyroku w znanym jej terminie publikacyjnym¹².

⁷ H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014, s. 58.

⁸ Zob. więcej: P. Osowy, *Aktywność informacyjna sądu a ustawowe granice pomocy stronie – rozważania na tle art. 5 k.p.c.*, Rej. 2003, nr 7–8, s. 113.

⁹ Zob. post. SN z 29.10.1999 r., II UKN 596/99, OSNP 2001, Nr 4, poz. 135, gdzie stwierdzono, że nie jest uzasadniony zarzut kasacyjny naruszenia przez sąd art. 5 KPC przez niepouczenie strony o trybie i sposobie wniesienia apelacji skoro pouczenie takie udzielane jest na podstawie art. 327 § 1 KPC.

¹⁰ Por. post. SN z 18.1.2000 r., II UZ 157/99, OSNAPiUS 2001, Nr 19, poz. 605 oraz post. z 17.10.1997 r., III CZ 67/97, OSNC 1998, Nr 3, poz. 49.

¹¹ Post. SN z 18.01.2000 r., II UZ 157/99, OSNP 2001, nr 19, poz. 605.

¹² Post. SN z 24.11.2011 r., I UZ 42/11, Legalis, M. Jędrzejewska, K. Weitz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze, t. I*, red. T. Ereciński, Warszawa 2012, s. 54.

Natomiast stronie działającej bez zawodowego pełnomocnika, która na skutek pozbawienia wolności była nieobecna¹³ przy ogłoszeniu wyroku, sąd z urzędu w ciągu tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku doręcza odpis jego sentencji z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia. Należy jednak zwrócić uwagę, że doręczenie odpisu orzeczenia zawierającego stosowne pouczenie jest uwarunkowane wiedzą sądu o pozbawieniu strony wolności. Nie ma przy tym znaczenia, z jakiego źródła sąd powziąłby taką wiedzę¹⁴. Jeżeli strona została pozbawiona wolności po zamknięciu rozprawy a przed ogłoszeniem wyroku, niezastosowanie przez sąd § 2 art. 327 KPC z uwagi na brak wiadomości o sytuacji strony, nie stanowi uchybienia. Nie jest pozbawieniem wolności w tym znaczeniu przebywanie strony wbrew jej woli np. u członka rodziny czy prywatnej osoby obcej¹⁵.

Przytoczone powyżej przepisy KPC kreujące różnego rodzaju obowiązki informacyjne sądu i są wyrazem obowiązywania zasady równości stron¹⁶, jak również „realizują zasadę sprawiedliwości formalnej w postępowaniu cywilnym, bez której sąd nie mógłby w praktyce dbać o równość stron”¹⁷. Celowość ich tworzenia i utrzymywania jest wiązana także z tzw. humanizacją procesu cywilnego¹⁸.

Pouczenie z art. 327 KPC nie odnosi się do całego procesu, lecz ma charakter punktowy, to jednak sąd ma obligatoryjny obowiązek pouczyć osobę. Udzielenie stosownych wskazówek nie zależy w tym wypadku od oceny i zapatrywania przewodniczącego zarówno co do samej słuszności ich udzielenia, jak i zakresu pouczenia¹⁹. Tym samym sąd nie musi odnosić się do specyfiki konkretnej

¹³ Obecność strony przy ogłoszeniu wyroku powinna znaleźć odzwierciedlenie w protokole ogłoszenia, chyba że ma ono miejsce bezpośrednio po zamknięciu rozprawy i po naradzie. M. Manowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. M. Manowska, Warszawa 2013, s. 529.

¹⁴ Post. SN z 14.5.1997 r., II UKN 107/97, OSNAPiUS 1998, Nr 6, poz. 198.

¹⁵ Zob. M. Manowska [w:] *Kodeks...*, red. M. Manowska, s. 39.

¹⁶ A. Góra-Błaszczkowska, *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, Warszawa 2008, s. 177 i n.

¹⁷ A. Zieliński, *Kształtowanie się prawa do rzetelnego procesu sądowego w sprawach cywilnych w polskim systemie prawnym* [w:] *Pro bono Reipublicae. Księga jubileuszowa Profesora Michała Pietrzaka*, red. P. Borecki, A. Czohara, T.J. Zieliński, Warszawa 2009, s. 151 i n.; A. Zieliński, *Efektywność sądowej ochrony wolności i praw jednostki w Polsce* [w:] *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Warszawa 2010, s. 1389 i n.

¹⁸ Zob. T. Zembrzuski, *Przyznanie prawa ubogich w postępowaniu cywilnym* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego, t. I*, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011, s. 777 i n.

¹⁹ W orzecznictwie zwraca się jednak uwagę, że ilekroć sąd dojdzie do przekonania, że zachodzi uzasadniona potrzeba, tylekroć niezbędnych pouczeń powinien on udzielić. Zob. wyrok SN z dnia 27.09.2012 r., III CSK 13/12, LEX nr 1224681. Udzielenie pouczeń zostało uznane za obowiązek sądu w razie stwierdzenia, że zaburzenia psychiczne, na które cierpiała strona,

sprawy, cech intelektu, charakteru czy sposobu zachowania się poszczególnych uczestników postępowania²⁰. Sąd nie może zrezygnować z pouczeń, nawet gdy strona, mimo braku profesjonalnego zastępstwa, dobrze radzi sobie z prowadzeniem sprawy i dokonywaniem czynności procesowych²¹. Stopień znajomości problematyki prawnej nie podlega bowiem ocenie sądu, zaś obowiązek udzielenia wskazówek istnieje w każdej sytuacji, w której strona nie jest zastępowana przez zawodowego prawnika.

3. Brak pouczenia lub błędne pouczenie

Zagadnienie skutków braku udzielenia stronie niezbędnych wskazówek lub udzielenia błędnych pouczeń w trybie art. 327 § 1 KPC wzbudza kontrowersje i spory zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie. Jednak o zaniechaniu sądu w zakresie aktywności informacyjnej można mówić tylko i wyłącznie w przypadku zaniechania pouczenia, do których udzielania sąd jest zobowiązany na mocy przepisów prawa. Tym bardziej, że wadliwe zastosowanie normy z art. 327 KOC skutkować może być uchybieniem procesowym mogącym mieć wpływ na wynik sprawy. Sąd również pouczając stronę, która nie jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie może w sposób lakoniczny stwierdzić, że wyrok sądu drugiej instancji jest prawomocny, a w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje przymus adwokacko-radcowski (art. 327 § 1 zd. 2 w zw. art. 87¹ KPC). Po ogłoszeniu wyroku, którym oddalono apelację, należy bowiem pouczyć obecną stronę działającą bez adwokata lub radcy prawnego, co najmniej o treści art. 387 § 1 zd. 2 oraz art. 387 § 3 zd. 1 KPC. Pouczenie to powinno być odnotowane w protokole rozprawy apelacyjnej²².

Pouczenie sądu powinno zawierać informacje o trzech aspektach czynności procesowej, tj. wymogach prawnych, skutkach podjęcia i skutkach zaniechań w tym zakresie. Tym samym Sąd winien wskazać stronie, jaki środek prawny przysługuje jej od danego orzeczenia, w jakiej formie powinien być sporządzony, jak również do jakiego organu i w jakim terminie powinien być wniesiony.

uniemożliwiały jej lub utrudniały zrozumienie jej sytuacji procesowej i podjęcie racjonalnej obrony swoich praw. Zob. także wyrok SN z dnia 3.12.1997 r., I CKN 336/97, LEX nr 33300.

²⁰ Wyr. SN z dnia 30.06.1999 r., II UKN 21/99, OSNP 2000, nr 18, poz. 695. Zob. wyr. SN z dnia 13.05.1997 r., II UKN 100/97, OSNP 1998, nr 4, poz. 133. H. Dolecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2013, s. 71.

²¹ A. Góra-Błaszczkowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2013, s. 70.

²² Post. SN z 14.4.2008 r., II UZ 28/07, OSNAPIUS 2009, Nr 15–16, poz. 214, s. 692.

Powyższej obejmuje orzeczenia sądu pierwszej instancji, jak i orzeczeń sądu drugiej instancji, jeżeli w sprawie przysługuje skarga kasacyjna. Pouczenie co do wniesienia środka zaskarżenia powinno zawierać jasny i zrozumiały przekaz, z którego wynika jednoznaczna informacja. Niezrozumiałe pouczenie strony może być usprawiedliwiającą przyczyną przekroczenie terminu lub wadliwego dokonania czynności procesowej²³.

Strona działająca bez profesjonalnego pełnomocnika w przypadku braku pouczenia czy też błędnego pouczenia, może w ogóle nie skorzystać z możliwości zaskarżenia orzeczenia albo też, działając w zaufaniu do organów wymiaru sprawiedliwości, wnieść środek zaskarżenia w sposób niedopuszczalny²⁴.

4. Stanowiska doktryny i orzecznictwa

Podkreślenia wymaga, że zaniechanie (przeoczenie), jak i pomyłka przewodniczącego (błędne pouczenie), z perspektywy możliwych następstw i konsekwencji, wpływa negatywnie na sytuację procesową strony²⁵. Jednak w doktrynie istnieją dwa przeciwstawne stanowiska odnoszące się do skutków błędnego pouczenia czy też braku pouczenia. Chociaż w doktrynie pojawiają się zdania próbujące odróżnić błędne pouczenie stron przez sąd od jego braku to jednak takie rozróżnienie należy zakwestionować. W obu bowiem sytuacjach mamy do czynienia z uchybieniem sądu podważającym zaufanie do organów wymiaru sprawiedliwości²⁶.

Zgodnie z pierwszym stanowiskiem brak pouczenia o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia, a więc także obowiązku jego opłacenia, powoduje, że termin do wniesienia środka prawnego nie rozpoczyna biegu²⁷. Podkreślenia wymaga, że prawidłowa realizacja normy zawartej w art. 327 KPC

²³ M. Manowska [w:] *Kodeks...*, red. M. Manowska, s. 529. Por. także A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2013, s. 1049.

²⁴ A. Łazarska, *Zaufanie jako kategoria prawna w procesie cywilnym*, Polski Proces Cywilny 2011, nr 2, s. 22.

²⁵ T. Zembrzusi, *Pouczanie strony ...*, s. 845-850.

²⁶ Zob. więcej P. Rylski, *Wpływ braku pouczenia lub wadliwego pouczenia strony działającej bez fachowego pełnomocnika na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia*, Pal. 2012, nr 7-8, s. 116 i n.

²⁷ Uchwała SN z dnia 22.11.2011 r III CZP 38/11, OSNC 2012, Nr 5, poz. 56, inne orzecznictwo zob. uchwały SN: z dnia 3.05.1966 r., III CO 12/66 OSNCP 1966, nr 11, poz. 182, uchwała Izby Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6.03.1972 r., III CZP 27/71 OSNC 1973, nr 1, poz. 1, OSNP 1998, nr 11, poz.333.

przez wskazanie dalszej, możliwej do skorzystania drogi prawnej, stanowi ważną informację, z której może skorzystać strona nieobeznana z przepisami kodeksu²⁸. Strona nie powinna tym samym ponosić niekorzystnych skutków procesowych wadliwego pouczenia przez przewodniczącego lub też jego braku²⁹. Nadto mając na uwadze postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1997 r., wskazać należy, że terminy ustawowe i sądowe nie mogą rozpocząć biegu, jeżeli sąd nie wskaże stronie ich długości³⁰.

Mając natomiast na uwadze postanowienie SN z dnia 12 lutego 2010 roku stwierdzić należy, że jeżeli skarżący dochował terminu wymaganego dla środka zaskarżenia, dostosowanego do przyjętej przez sąd niewłaściwej formy orzeczenia, to nie można tego środka odrzucić, jako spóźnionego, mimo że zostanie ostatecznie rozpoznany jako inny rodzaj środka odwoławczego limitowany innymi terminami³¹. Nadto w razie doręczenia pozwanemu działającemu bez zawodowego pełnomocnika odpisu nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym z pouczeniem jedynie o możliwości i terminie wniesienia sprzeciwu, nie jest dopuszczalne odrzucenie, z powodu niezachowania terminu, zażalenia na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zawarte w nakazie, wniesionego w terminie przewidzianym dla sprzeciwu³². Zgodzić się należy ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zawartym w uchwale z dnia 6 marca 1972 roku, zgodnie z którą „nie można wymagać od strony kontroli prawidłowości formy orzeczenia, zwłaszcza gdy stosownie do nakazu wypływającego z art. 327 KPC przewodniczący udzielił jej w tym kierunku wskazówek co do sposobu i terminu wniesienia środka odwoławczego, nie można także dopuścić, aby strona miała ponieść ujemne konsekwencje omyłki sądu”³³.

Natomiast zgodnie z drugim stanowiskiem uchybienie obowiązкови sądu nie może być łączone z modyfikowaniem terminów ustawowych. Błędne pouczenie sądu nie może zatem prowadzić do wstrzymania ani do przedłużenia terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Uchybienie takie godzi wprawdzie w powagę

²⁸ A. Góra-Błaszczkowska, *Zasada równości stron w aspekcie...*, s. 95.

²⁹ Jednak błędne pouczenie profesjonalnego pełnomocnika przez sąd nie zwalnia od obowiązku wniesienia środka odwoławczego wymaganego przez przepisy ustawy i w terminach ustawowych. por. post. SN z 1.12.1998 r., III CZ 143/98, Legalis.

³⁰ Post. SN z dnia 13.02.1997 r., I CKN 73/96 LEX nr 50572.

³¹ Post. SN z dnia 12.02.2010 r. I CZ 116/09, LEX nr 1331258.

³² Post. SN z dnia 17.11.2009 r. II CZ 93/09, LEX nr 553677.

³³ Uchwała połączonych Izb: Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN z dnia 6.03.1972 r., III CZP 27/71, OSNP 1973, nr 1, poz. 1; post. SN z dnia 24.06.1976 r., II CZ 23/76, OSNP 1977, nr 3, poz. 51; uchwała SN z dnia 6.09.1994 r., III CZP 101/94, OSNC 1995, nr 2, poz. 24.

sądu, lecz nie stanowi przyczyny nieważności postępowania³⁴. Wadliwe pouczenie lub jego brak w żaden sposób nie dyskwalifikuje dokonanego doręczenia. Ogłoszenie lub doręczenie orzeczenia oraz pouczenie odnoszące się do wniesienia środka zaskarżenia są bowiem osobnymi czynnościami procesowymi³⁵.

Zwolennicy tego stanowiska podkreślają, że strona zachowująca choćby minimum staranności w życiowo ważnych dla niej sprawach powinna sama poszukiwać stosownych, łatwo dostępnych, informacji³⁶. Tym samym uchybienie sądu nie może stanowić przesłanki przedłużenia terminu ustawowego³⁷. Organ sądowy nie może zatem, choćby pośrednio, oddziaływać na bieg terminu w postępowaniu cywilnym³⁸. Wadliwość czynności pouczenia strony może wiązać się z utratą prawa do wniesienia przysługującego środka prawnego wskutek pomyłki sądu. Skoro czynność zaskarżenia nie podlega modyfikacji, to spóźniony lub wadliwy środek odwoławczy podlega odrzuceniu³⁹. Strona może jednak wnosić o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia⁴⁰. Zgodnie z innym orzeczeniem Sądu Najwyższego zakresem pouczenia, jakiego sąd udziela doręczając pozwanemu nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w sprawie gospodarczej, powinna być objęta także informacja o obowiązku wynikającym z art. 130² § 3 i 4 zdanie pierwsze KPC i skutku jego niewykonania. Brak takiego pouczenia nie stanowi przeszkody do odrzucenia zarzutów od nakazu zapłaty z powodu ich nieopłacenia⁴¹.

Powyższe dwa odmienne stanowiska orzecznictwa i doktryny rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale połączonych Izb – Izby Cywilnej oraz Izby Pracy, Ubezpieczeń i Spraw Publicznych z dnia 22 listopada 2011 r stwierdzając, że niepouczenie lub błędne pouczenie strony działającej bez adwokata, radcy

³⁴ Takie stanowisko wyrażone zostało w postanowieniach SN: z dnia 5.09.1997 r., III CKN 389/97, LEX nr 50531., z dnia 19.12.1997 r., II CZ 149/97, LEX nr 50616, z dnia 30.09.1998 r., I CKN 375/98, LEX nr 351191, z dnia 4.11.1998 r., I CKN 740/98, niepub., z dnia 5.08.1999 r., II CKN 342/99, LEX nr 351193, z dnia 11.03.2003 r., V CZ 16/03, LEX nr 351197, z dnia 19.08.2004 r., V CZ 79/04, LEX nr 351195, z dnia 18.01.2006 r., II PZ 62/05, niepub., uchwały SN z dnia 16.05.2007 r., III CZP 34/07, OSNC 2008, nr 7–8, poz. 71, z gloszą E. Tomaszewskiej, SIP Lex Omega, postanowienia SN: z dnia 22.07.2010 r., I CZ 53/10, LEX nr 1375318, z dnia 25.08.2010 r., II UZ 16/10, LEX nr 661529.

³⁵ E. Wengerek, *Problem ustności i pisemności postępowania cywilnego*, NP 1970, nr 10, s. 1397.

³⁶ Post. SN z dnia 18.01.2000 r., II UZ 157/99, OSNP 2001, nr 19, poz. 605.

³⁷ Post. SN z dnia 11.03.2003 r. V CZ 16/03, LEX nr 351197.

³⁸ A. Jakubecki [w:] *Kodeks...*, red. A. Jaubecki, s. 1049; A. Góra-Błaszczkowska [w:] *Kodeks...*, t. I, red. A. Góra-Błaszczkowska, s. 713.

³⁹ S. Cieślak, *Zasada formalizmu przy wnoszeniu środków odwoławczych w postępowaniu cywilnym*, PS 2001, nr 4, s. 46.

⁴⁰ P. Ryłski, *Wpływ...*, s. 116.

⁴¹ Uchwała SN z dnia 16.05.2007 r., III CZP 34/07, LEX nr 258515.

prawnego lub rzecznika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia nie ma wpływu na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia tego środka. Tym bardziej, że termin do wniesienia środka zaskarżenia jest terminem ustawowym; nie może on zostać skrócony ani wydłużony na podstawie decyzji organu procesowego lub w drodze czynności strony. Sąd Najwyższy podkreślił, że zarówno początek, jak i koniec biegu terminu ustawowego powinien wynikać wyłącznie z przepisów ustawy. Zarówno terminowość, jak i forma dokonania czynności procesowej, jest jednym z warunków wywołania przewidzianych prawem skutków⁴².

Sąd w orzeczeniu podkreślił, że wniesienie środka zaskarżenia po upływie ustawowego terminu powoduje na mocy art. 167 KPC bezskuteczność tej czynności procesowej. O wystąpieniu tego skutku decyduje wyłącznie chwila faktycznego dokonania czynności procesowej; następuje on samoistnie, choćby strona dokonała spóźnionej czynności procesowej z powodu niepouczenia lub błędnego pouczenia przez sąd. Czynność zaskarżenia nie może ulec już konwolidacji, środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia podlega więc odrzuceniu⁴³.

Jednak nie sposób się zgodzić ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, że złe pouczenie albo brak pouczenia o środku zaskarżenia orzeczenia nie ma wpływu na termin zaskarżenia tego orzeczenia. Zwrócić należy uwagę na cel wprowadzenia regulacji pouczenia z art. 327 KPC, zgodnie z którym strona winna wiedzieć jak i kiedy może odwołać się do niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia. W przypadku błędnego pouczenia strona traci prawo do wniesienia środka odwoławczego. Mając na uwadze powyższą uchwałę Sądu to uznać należy, że komentowany przepis jest zbędny, bowiem lepiej już nie pouczać stronę – niż zrobić to błędnie. Nadto w takim wypadku strona niech sama doczyta w ustawie czy komentarzy jaki środek prawny przysługuje jej od danego orzeczenia, w jakiej formie powinien być sporządzony, jak również do jakiego organu i w jakim terminie powinien być wniesiony. Wykładnia art. 327 KPC przez Sąd Najwyższy prowadzi do sankcjonowania szkodliwego dla strony braku wiedzy o prawidłowym sposobie zaskarżania orzeczenia, a tym samym w całości obala sens tego przepisu.

⁴² Uchwała SN z dnia 22.11.2011 r., III CZP 38/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 56, postanowienie SN z dnia 21.11.2013 r., III CZ 53/13, niepubl.

⁴³ Ibidem.

5. Podsumowanie

Jakkolwiek w praktyce sądowej sporadyczne uchybienia czy przeoczenia sądu w zakresie powinności udzielania pouczeń i wskazówek są nieuniknione, to należy mieć na względzie, że nieudzielane lub wadliwie udzielane przez sąd pouczenia, niezależnie od negatywnej oceny tego zjawiska, nigdy nie powinny wobec strony wywoływać negatywnych skutków procesowych. Jednak w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, zgodnie z którym brak pouczenia bądź błędne pouczenie dotyczące środka zaskarżenia nie usprawiedliwia nadania biegu środkowi prawnemu złożonemu po terminie, może natomiast stanowić istotny argument przy rozpoznawaniu wniosku o przywrócenie terminu do jego wniesienia. Na jego uzasadnienie podnosi się, że warunkiem rozpoczęcia biegu terminu do zaskarżenia orzeczenia jest skuteczne jego doręczenie, nie zaś zakres, prawidłowość, czy też wadliwość udzielonego przez sąd pouczenia co do terminu i sposobu jego wniesienia, obejmującego także informację dotyczącą obowiązku uiszczenia opłaty sądowej.

Bibliografia

Orzecznictwo

- Uchw. SN: z dnia 3.05.1966 r., III CO 12/66 OSNCP 1966, nr 11, poz. 182
 Uchw. SN Izby Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6.03.1972 r., III CZP 27/71 OSNC 1973, nr 1, poz. 1, OSNP 1998, nr 11, poz. 333
 Uchw. SN z dnia 6.09.1994 r., III CZP 101/94, OSNC 1995, nr 2, poz. 24
 Uchw. SN z dnia 16.05.2007 r., III CZP 34/07, OSNC 2008, nr 7–8, poz. 71
 Uchw. SN z dnia 22.11.2011 r III CZP 38/11, OSNC 2012, Nr 5, poz. 56
 Wyr. SN z dnia 13.05.1997 r., II UKN 100/97, OSNP 1998, nr 4, poz. 133., s. 71.
 Wyr. SN z dnia 3.12.1997 r., I CKN 336/97, LEX nr 33300
 Wyr. SN z dnia 30.06.1999 r., II UKN 21/99, OSNP 2000, nr 18, poz. 695.
 Wyr. SN z dnia 27.09.2012 r., III CSK 13/12, LEX nr 1224681
 Post. SN z 24.06.1976 r., II CZ 23/76, OSNP 1977, nr 3, poz. 51
 Post. SN z 13.02.1997 r., I CKN 73/96 LEX nr 50572
 Post. SN z 14.5.1997 r., II UKN 107/97, OSNAPiUS 1998, Nr 6, poz. 198
 Post. SN z 5.09.1997 r., III CKN 389/97, LEX nr 50531
 Post. SN z 17.10.1997 r., III CZ 67/97, OSNC 1998, Nr 3, poz. 49
 Post. SN z 19.12.1997 r., II CZ 149/97, LEX nr 50616
 Post. SN z 4.11.1998 r., I CKN 740/98, niepub.
 Post. SN z 30.09.1998 r., I CKN 375/98, LEX nr 351191
 Post. SN z 1.12.1998 r., III CZ 143/98, Legalis

- Post. SN z 5.08.1999 r., II CKN 342/99, LEX nr 351193
- Post. SN z 29.10.1999 r., II UKN 596/99, OSNP 2001, Nr 4, poz. 135
- Post. SN z 18.01.2000 r., II UZ 157/99, OSNP 2001, nr 19, poz. 605.
- Post. SN z 11.03.2003 r. V CZ 16/03, LEX nr 351197
- Post. SN z 19.08. 2004 r., V CZ 79/04, LEX nr 351195
- Post. SN z 18.01.2006 r., II PZ 62/05, niepub.
- Post. SN z 14.4.2008 r., II UZ 28/07, OSNAPiUS 2009, Nr 15–16, poz. 214, s. 692
- Post. SN z 17.11.2009 r. II CZ 93/09, LEX nr 553677
- Post. SN z 12.02.2010 r. I CZ 116/09, LEX nr 1331258
- Post. SN z 22.07.2010 r., I CZ 53/10, LEX nr 1375318,
- post. SN z 25.08.2010 r., II UZ 16/10, LEX nr 661529
- Post. SN z 24.11.2011 r., I UZ 42/11, Legalis, , s. 54
- Post. SN z 21.11.2013 r., III CZ 53/13, niepubl

Literatura

- J. Bodio., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2012.
- M. Borucka-Arctowa., *Poglądy na zróżnicowanie społeczne w świetle przepisów prawnych i stosowania prawa* [w:] *Poglądy społeczeństwa polskiego na stosowanie prawa*, red M. Borucka-Arctowa, Wrocław 1978.
- S. Cieślak., *Zasada formalizmu przy wnoszeniu środków odwoławczych w postępowaniu cywilnym*, PS 2001, nr 4.
- H. Dolecki., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, red. Dolecki H., Wiśniewski T., Warszawa 2013.
- K. Flaga-Gieruszyńska., A. Klich., M. Wojdała., *Terminy procesowe w postępowaniu cywilnym. Skutki uchybienia i przywrócenie terminy. Komentarz praktyczny z orzecznictwem i przykładami, Wzory pism procesowych*, Warszawa 2016.
- A. Góra-Błaszczkowska., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, red. A. Góra-Błaszczkowska., Warszawa 2013.
- A. Góra-Błaszczkowska., *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, Warszawa 2008.
- A. Jakubecki., *Naczelne zasady postępowania cywilnego w świetle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Czterdziestolecie kodeksu postępowania cywilnego. Zjazd Katedr Postępowania Cywilnego w Zakopanem (7–9 października 2005 r.)*, Kraków 2006.
- A. Jakubecki., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, red. H. Dolecki., T. Wiśniewski., Warszawa 2013.
- M. Jędrzejewska., K. Weitz., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze, t. I*, red. T. Ereciński, Warszawa 2012.

- A. Łazarska., *Zaufanie jako kategoria prawna w procesie cywilnym*, Polski Proces Cywilny 2011, nr 2.
- P. Osowy., *Aktywność informacyjna sądu a ustawowe granice pomocy stronie – rozważania na tle art. 5 k.p.c.*, Rej. 2003, nr 7–8.
- M. Manowska., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. M. Manowska., Warszawa 2013.
- J. Mokry., *Czynności procesowe podmiotów dochodzących ochrony praw w postępowaniu cywilnym*, AUWr nr 225, Wrocław 1993.
- H. Pietrkowski., *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2014.
- P. Rylski., *Wpływ braku pouczenia lub wadliwego pouczenia strony działającej bez fachowego pełnomocnika na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia*, Pal. 2012, nr 7–8.
- T. Zembrzusi., *Pouczenie strony występującej w procesie cywilnym bez zawodowego pełnomocnika co do wnoszenia środków zaskarżenia* [w:] *Ochrona strony słabszej stosunku prawnego. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Adamowi Zielińskiemu*, red. M. Boratyska Warszawa 2016.
- T. Zembrzusi., *Przyznanie prawa ubogich w postępowaniu cywilnym* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. I, red. J. Gudowski., K. Weitz., Warszawa 2011.
- A. Zieliński., *Kształtowanie się prawa do rzetelnego procesu sądowego w sprawach cywilnych w polskim systemie prawnym* [w:] *Pro bono Reipublicae. Księga jubileuszowa Profesora Michała Pietrzaka*, red. P. Borecki, A. Czohara, T.J. Zieliński, Warszawa 2009.
- A. Zieliński., *Efektywność sądowej ochrony wolności i praw jednostki w Polsce (w:) Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Warszawa 2010.
- E. Wengerek., *Problem ustności i pisemności postępowania cywilnego*, NP 1970, nr 10.

Streszczenie

W doktrynie i orzecznictwie istnieją dwa rozbieżne stanowiska dotyczące zagadnienia czy brak lub też błędne pouczenie przez sąd strony postępowania działającej bez profesjonalnego pełnomocnika o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia, a także obowiązku jego opłacenia, jaki wywołuje skutek procesowy. Czy powoduje, że termin do wniesienia środka prawnego rozpoczął bieg, czy też wręcz przeciwnie. Według pierwszego poglądu termin do dokonania czynności, jako że ma charakter ustawowy, nie ulega przedłużeniu, natomiast strona może złożyć wniosek o jego przywrócenie powołując się na usprawiedliwioną przyczynę jego niedochowania w postaci działania w zaufaniu do udzielonego jej pouczenia. Natomiast zgodnie z drugim stanowiskiem brak pouczenia powoduje, że nie rozpoczyna się biegu terminu

do wniesienia środka zaskarżenia. Natomiast w przypadku wadliwego pouczenia wynikającego z przyjętej przez sąd nieprawidłowej formy orzeczenia (wyroku zamiast postanowienia) i w związku z tym udzielania informacji o innym niż stosowny środku odwoławczym, powoduje, że czynność dokonana w terminie wynikającym z tego pouczenia dokonana jest skutecznie.

SŁOWA KLUCZOWE: pouczenie sądu, błędne pouczenia, brak pouczenia

Summary

In the doctrine and jurisprudence, there are two divergent positions regarding the issue of whether or not the court instructs the party acting without a professional attorney about admissibility, time and manner of bringing an appeal, and the obligation to pay it, which triggers the procedural effect. Does it cause the deadline for bringing a legal measure to start running, or just the opposite? According to the first view, the deadline for performing an act, as it is statutory, does not extend, whereas a party may submit a request for its restoration referring to the justified reason for his failure to act in the form of trust in the instruction given to her. On the other hand, according to the second position, the lack of instruction means that the deadline for lodging an appeal does not start running. However, in the event of a defective instruction resulting from an incorrect form of a decision adopted by a court (instead of an order) and in connection with that information other than an appropriate remedy, it makes the action carried out in a timely manner resulting from this instruction effectively.

KEYWORDS: instruction of the court, erroneous instructions, lack of instruction

Autor

Paulina Kowalska - studentka prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego; praktykantka w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Obszary zainteresowań: prawo cywilne, nauki polityczne, literatura.